

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Eva Balová

Uplatňovanie metód aktívneho vyučovania v predmete slovenský jazyk a literatúra

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2015

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Eva Balová

Kontakt na autora: Gymnázium Trebišov, Komenského 32, 075 01 Trebišov
eva.balova@gymtv.sk

Názov OPS/OSO: Uplatňovanie metód aktívneho vyučovania v predmete slovenský
jazyka literatúra

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2015
XIII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: PaedDr. Emília Lapčáková

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

aktívne učenie, metódy aktívneho vyučovania, projekt, skupinové vyučovanie, metóda snowballing

Anotácia

Práca na základe skúsenosti poukazuje na využívanie aktivizujúcich metód vo vyučovacom procese na hodinách slovenského jazyka a literatúry na strednej škole, ktorých cieľom je aktívne učenie. V týchto intenciách uvádzam v prvej kapitole teoretické východiská, metódy a zásady aktívneho učenia. V druhej a tretej kapitole uvádzam metodické postupy s využitím projektu a skupinového vyučovania, ktoré rešpektujú aktivizujúce metódy vyučovania. V závere práce uvádzam dôvody, v čom je popísaná pedagogická skúsenosť prínosná pre prax.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Metodika výučby slovenského jazyka a literatúry v rámci nových pedagogických dokumentov 45/2010 – KV

Aplikácia moderných vyučovacích metód a koncepcií vo vyučovaní predmetu slovenský jazyk a literatúra 1257/2013-KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 AKTÍVNE UČENIE SA	7
1.1 Metódy aktívneho vyučovania	8
1.2 Zásady aplikácie aktívneho učenia sa vo vyučovacom procese	10
2 PROJEKT ŠTÚROVCI	11
2.1 Realizácia projektu	12
2.2 Prezentácia a hodnotenie projektu	15
3 SKUPINOVÉ VYUČOVANIE	19
3.1 Praktické vytvorenie základných pravidiel pre prácu v skupine	19
3.2 Vedecká konferencia - Jazyk a reč	20
3.3 Snowballing - Vetné členy	22
3.4 Návštevníci – slovné druhy.....	24
ZÁVER	27

ÚVOD

Som presvedčená, že každý edukátor si uvedomuje, že 21. storočie, v ktorom pedagogicky účinkuje, nezvratne vyžaduje novátorské moderné prístupy determinované aktuálnou dobou v oblasti, ktorá zasahuje každého človeka – v oblasti školy, lebo školou a vzdelávacím procesom, prechádza každý člen spoločnosti.

V intenciách súčasnosti Slovensko realizuje školskú reformu, ktorú priniesol nový školský zákon z roku 2008. Okrem organizačných zmien, ktoré rešpektujú nové územno-právne usporiadanie európskej globalizácie a ktoré zasahujú edukáciu, uvedený školský zákon prináša tvorivo-humanistickú koncepciu výchovy a vzdelávania, ktorá akútne mení vzťahové súvislosti v postavení pedagóga voči žiakovi – študentovi, s cieľom primäť účastníka edukačného procesu k celoživotnému vzdelávaniu sa. Táto, zatiaľ len čiastočne preskúmaná cesta, si vyžaduje všeobecnú aktivitu; totiž na poli výchovy a vzdelávania ide o aktivitu aktívneho učenia sa.

V práci prostredníctvom teoretických východísk poukazujem na nutnosť moderného prístupu učiteľov, ktoré si vyžadujú rámcové vzdelávacie plány determinované požiadavkami nového školského zákona. Učitelia sú vyzývaní, aby si vytvorili osobné metodologické portfólio, ktoré bude tvorené jednak tradičnými, ale najmä modernými vyučovacími metódami a technikami. V týchto súvislostiach popisujem moderné formy edukácie z pohľadu fenoménu aktivizujúcich metód vyučovania v podmienkach stredoškolského vzdelávania na hodinách slovenského jazyka a literatúry.

V prvej kapitole popisujem niektoré teórie a metódy, ktoré sa vzťahujú k aktívnemu učeniu. Tieto metódy sú zamerané na žiaka, predpokladajú plné zapojenie každého žiaka do celého procesu výuky a umožňujú rozvoj rôznych kompetencií, posilňujú inú stránku procesu učenia. Druhá kapitola uvádza príklad konkrétneho využitia jednej z aktivizujúcich metód – projektu, ktorý som využila na hodine slovenského jazyka a literatúry v prvom ročníku gymnázia pri preberaní témy Sylabický veršový systém. V tretej kapitole prezentujem metodický postup s využitím skupinového vyučovania – vedecká konferencia, snowballing, to si myslím a návštevníci. Metodické postupy majú nasledujúcu štruktúru: ciele, organizačné formy a metódy, časová dotácia, pomôcky a didaktická technika, metodický postup.

1 AKTÍVNE UČENIE SA

Všetci, ktorí pôsobíme v edukačnej oblasti, isto súhlasíme s tým, že východiskom v našom poslaní je jedinečnosť dieťaťa, jeho aktívne učenie sa a jeho sociálne začleňovanie sa do kolektívu v priaznivej výchovno-vzdelávacej atmosfére. Za prostriedok efektívneho vyučovania sa dnes považuje aktívne učenie sa. Podmienky vyučovacieho procesu sa neustále menia, a tak je učiteľ nútený preferovať vyučovanie aktivizačnými metódami na úkor autoritatívnych, rozvíjať iniciatívu, dôvtip, predstavivosť, samostatnosť, aktivitu, tvorivosť žiakov, uprednostňovať dialóg žiakov a podporovať experimentovanie, pátranie, manipuláciu, objavovanie, prežívanie žiakov.

Podľa Sitnej (2009, s.9), „*Pod aktívnym učením rozumieme postupy a procesy, pomocou ktorých žiak (učiaci sa jedinec) prijíma s aktívnym pričinením informácie a na ich základe si vytvára vlastné úsudky. Tieto informácie spracováva a potom ich začleňuje do systému svojich poznatkov, vedomostí a postojov. Formou aktívneho prístupu k získavaniu nových informácií si žiaci súčasne veľmi efektívne rozvíjajú schopnosť takzvaného kritického myslenia.*“

V plnej miere súhlasím s determináciou tvorivého učiteľa, lebo sama mám osobné skúsenosti s tým, že skvalitňovanie výchovno-vzdelávacieho procesu, ktoré vyžaduje modernejšie a kvalitnejšie vyučovanie, sa bez pedagogickej tvorivosti učiteľa už nezaobíde.

Koncepcia nového školského zákona v žiadnom prípade neprináša univerzálny recept na jednotné vyučovanie, práve naopak, umožňuje učiteľom adekvátne uplatňovať svoje edukačné metódy, aby si žiaci osvojili stratégiu samostatného učenia sa. Som presvedčená, že tento cieľ dosahovať bez tvorivosti pedagóga nie je mysliteľné. V týchto intenciách Kalhous a Obst (2002,s.42), citujú čínske príslovie: „*Učitelia otvárajú dvere, vstúpiť musia žiaci sami.*“ Uvedení autori ďalej píšú, že spôsob, ako vyučovať, musí vychádzať z našich konkrétnych predstáv o tom, ako sa ľudia učia a učiteľ, ktorý chce zlepšiť a modernizovať systém vyučovania vo svojom predmete musí byť odvážny a nesmie sa uspokojovať len s čiastočnými kozmetickými úpravami edukačného procesu.

Niektorí učitelia sa v rámci vzdelávacieho procesu ešte stále pridriavajú jednej vyučovacej metódy, ktorú si počas pedagogickej praxe osvojili a boja sa s novými metódami, s ktorými nemajú skúsenosť, experimentovať. Tento efekt učiteľovej „strnulosti“ je nebezpečný v tom, že vzdelávacia metóda, ktorú vyučujúci neustále bez akejkoľvek zmeny využíva, hlavne pri vyučovaní slovenského jazyka a literatúry, môže byť prekážajúcim na získavanie nových vedomostí a môže viesť k negatívnemu postoju k predmetu slovenský jazyk a literatúra.

Mám osobné skúsenosti, že mnoho učiteľov nemá záujem učiť sa novým metódam, pretože svoje vlastné, dlhoročne používané a zaužívané učebné metódy, považujú za tie najlepšie. Problém efektivity takéhoto vzdelávacieho procesu pramení v tom, že práve študenti tieto zaužívané vzdelávacie metódy za efektívne nepovažujú a zaujíma ich skôr iný spôsob vyučovania. Podľa môjho názoru tento fenomén strnulosti učiteľov vo vzdelávaní pretrváva stále v nemalej miere. Veľa učiteľov nechce skúšať nové

vzdelávacie metódy, pretože sa obávajú zlyhania alebo neúspechu, čo by mohlo znížiť ich autoritu a rešpekt pred študentmi.

1.1 Metódy aktívneho vyučovania

V najvšeobecnejšej rovine chápeme metódu ako cestu k dosiahnutiu istého konkrétneho cieľa. Zelina (1996, s.5), píše: „ *Motivácia je otázka - prečo- ľudskému správaniu. Je to vzbudenie, udržanie, usmerňovanie ľudskej energie a aktivity.*“

Maňák (IN Obdržálek,1993), definuje metódu ako koordinovaný systém vyučovacích činností učiteľa a učebných aktivít detí, žiakov, študentov, ktoré sú zamerané na dosahovanie cieľov edukácie. Podľa Petláka (2004,s.125), „ *Vyučovacie metódy dávajú odpoveď na to, ako treba postupovať vo výchovno-vzdelávacom procese, aby boli dosiahnuté stanovené výchovno-vzdelávacie ciele.*“ Parafrázujúc rôzne didaktické východiská pedagogickej teórie možno metódu považovať za riadený postup vyučovacej činnosti.

Vzhľadom k tomu, že pri množstve metód, ktoré uplatňuje didaktika, neexistuje jej jednotná klasifikácia, z hľadiska aktuálnych potrieb školskej didaktiky súhlasím s klasifikáciou metód vyučovania podľa Kalhousa a Obsta (2002), ktorí metódy členia na:

- informačný - receptívne,
- reproduktívne,
- problémové metódy,
- heuristické metódy,
- výskumné metódy.

Metódy aktívneho vyučovania stavia Sitná (2009) do kontrastu k väčšine tradičných vyučovacích metód, pri ktorých je centrom edukačného diania učiteľ. Citovaná autorka poukazuje na to, že klasické vyučovacie metódy sú v podstate zamerané na učiteľa, pričom žiak akoby zostával v pozícii pozorovateľa, a tým vlastne je len pasívnym účastníkom vyučovacieho procesu. Preto upozorňuje, že učitelia, ktorí chcú učiť moderným spôsobom, musia rozmýšľať nad rôznymi spôsobmi práce s triedou, musia mať prehľad o existujúcich tradičných, ale najmä o moderných metódach vyučovania, chápať ich význam a prínos pre učiaceho sa; ale hlavne, ako autorka zdôrazňuje, a ja s ňou v plnej miere súhlasím, musí chcieť a vedieť používať novšie, adekvátnejšie, respektíve modernejšie metódy aktívneho vyučovania. U uvedenej autorky nachádzam zaujímavý podnet pre pedagogické účinkovanie: „ *Je nutné, aby si učitelia vytvorili svoj metodický balíček. Toto metodické portfólio – metodická banka – vyučovacích metód je dopĺňovaná o ďalší pomocný pracovný materiál, ktorými môžu byť: powerpointové prezentácie, kartičky, otázky a odpovede, prípadové štúdie, kvízové otázky, fotografie a podobne. Učitelia si ho musia priebežne aktualizovať, dopĺňovať, obmieňať, modernizovať a hlavne denne prakticky využívať*“ (Sitná, 2009, s. 11).

Autori Kotrba a Lacina (2007) píšú o tom, že vyučovanie pomocou aktivizujúcich metód netvorí v podstate nič nového, lebo sú presvedčení o tom, že mnoho učiteľov aktivizujúce metódy vyučovania bežne vo svojej praxi uplatňuje bez toho, aby si uvedomovali, že sú to práve tieto metódy. Odôvodňujú svoje tvrdenie tým, že už napríklad použitie didaktickej hry, vedomostnej súťaže, krížovky, rôznych otázkových hier; v podstate neslúžia, len na pobavenie žiakov, ale rovnako prispievajú k upevneniu

prebraného učiva. V týchto intenciách tu patrí aj napríklad tematicky zameraný film, videoprodukcia, powerpointová prezentácia, tematicky zameraná vychádzka, či exkurzia.

„Aktivizačné metódy majú za cieľ predovšetkým zmeniť spôsob vyučovania a oživiť ho. Je dôležité si pritom uvedomiť, že pomocou aktivizujúcich metód by sa mal dosiahnuť rovnaký efekt, ako pri klasickom vyučovaní. To znamená, že by tu mala existovať podmienka rovnosti prebraného učiva.“ (Kotrba, Lacina, 2007, s.27). Citovaní autori ďalej uvádzajú, že netreba podceňovať ani kombináciu tradičnej vyučovacej hodiny a aktivizujúcej výuky. Súhlasím s uvedenými autormi, že optimálnym využitím aktivizujúcich metód s klasickým prístupom vo vyučovaní sa dá dosiahnuť stanovený cieľ, a že aktivizujúce metódy nemôžu v plnej miere úplne nahradiť klasickú formu vyučovania. Ale môžu ju oživiť, vylepšiť, zatraktívniť.

Pred tým, než poukážem na niektoré konkrétne aktivizujúce metódy učenia sa, považujem za potrebné, spolu s Veverkovou (IN Kalhous, Obst, 2002), zdôrazniť, že v každom prípade ako východisko pri prístupe k učivu, musí byť presná formulácia cieľových kompetencií žiaka pre rôzne oblasti života a analýza čiastkových krokov, ktoré postupne povedú k ich zvládnutiu, precvičovanie a opakovanie, a v neposlednom rade upevňovanie prostredníctvom odmeňovania. Citovaná autorka v týchto intenciách pripúšťa, že tento prístup, ktorý učiacim sa, predpisuje obsahy učiva závislé na tom, čo raz v živote budú potrebovať, sú veľmi často didaktikou kritizované. Môj názor k citovanej problematike je taký, že aj uvedený prístup, v istých súvislostiach – to závisí od uhla pohľadu pedagóga a jeho zámerov - môže aktivovať v učení. Nakoniec platí, že v pedagogickom procese, v ktorom chceme zaviesť modernizáciu, je najprv potrebná odvaha a poznanie svojich žiakov konkrétnym učiteľom a tiež platí, že len a len učiteľ sa musí rozhodnúť, ktorú z aktivizujúcich metód použije vo svojej konkrétnej edukačnej fáze výučby.

Uviedla som už, že v podstate hlavným východiskom pri uplatňovaní aktivizujúcich metód učenia sa, je snaha zmeniť prístup učiaceho sa k vyučovaniu i k samostatnejšiemu prístupu pri osvojovaní si nových poznatkov. Jednoduchšie povedané, premeniť učiaceho sa z pasívneho poslucháča na partnera s tým, kto učí, kto vyučuje.

Zo štúdia rôznych teoretických prameňov nám vyplýva, že v súčasnosti sa v najväčšej miere na všetkých stupňoch školskej sústavy preferujú najmä metódy, ktoré sú postavené na riešení problémov.

Kotrba a Lacina (2007) považujú problémové úlohy za základ všetkých aktivizujúcich metód. Osobne súhlasím s týmto konštatovaním, lebo problémové vyučovanie najviac vyžaduje aktivitu, samostatnosť a produktívne myslenie. Zároveň sa tu uplatňuje zmyslové vnímanie, teoretické poznávanie v tesnej súvislosti s empirickým postojom učiacich sa.

Na rozdiel od tradičného vyučovania, keď učiteľ odovzdáva žiakom hotové poznatky (vysvetľuje nové učivo, dokazuje správnosť poučiek), pri problémovom vyučovaní učiteľ nesprostredkúva žiakom poznatky v hotovej podobe, ale stavia pred žiakov úlohy, ktoré obsahujú pre nich neznáme vedomosti a spôsoby činností, motivuje ich, usmerňuje hľadanie spôsobov a prostriedkov riešenia úloh, pri ktorých si žiaci osvojujú nové

vedomosti, zručnosti a rozvíjajú svoje schopnosti. Prikláňam sa v plnej miere k citovanému autorovi, ktorý za hlavný cieľ tejto koncepcie považuje prípravu mládeže na tvorivú prácu, k prejavu tvorivých schopností vo všetkých sférach budúcej činnosti. Explózia informácií, rýchlo sa meniace technológie, produkty výroby a organizácia spoločnosti podmienená rozvojom výrobných síl spôsobujú, že ak sa má človek plnohodnotne a aktívne zaradiť do pulzujúceho prúdu života, treba, aby si osvojil aj prvky trvalejšej hodnoty ako hotové vedomosti. Tými sú metódy, pracovné a životné návyky, schopnosť vidieť pohyb, zmeny, vývoj ako základné prvky orientácie. Každý človek musí v praktickom živote neustále prekonávať ťažkosti, treba riešiť problémy. Preto musí škola v žiakoch rozvíjať schopnosti riešiť problémy, osvojiť si metódy riešenia problémov. Takmer všetko čo má žiak v učive je riešením nejakých problémov, ktoré sa riešili nedávno alebo pred storočiami. Obsahom učiva sú vedomosti, zručnosti a návyky (Turek,2004).

Z hľadiska aktivity a samostatnosti žiakov do kontextu tejto teoretickej časti patria heuristické metódy, ktoré Kotrba a Lacina (2007), popisujú ako učenie prostredníctvom objavovania. Základ tejto metódy spočíva v koncepcii problémového vyučovania, čiže v učení sa žiakov prostredníctvom riešenia problémov, a tým prostredníctvom objavovania. Žiaci sa aktívne zúčastňujú na objavovaní nových poznatkov. Neriešia však samostatne celé úlohy, ale iba ich časti. Prostredníctvom heuristickej metódy si žiaci môžu osvojiť učivo na všetkých úrovniach učenia, napríklad zapamätanie, porozumenie, aplikácia, analýzy, syntéza, hodnotiace posúdenie podľa Bloomovej taxonómie kognitívnych cieľov. Táto taxonómia delí vzdelávacie ciele do troch okruhov: emocionálnych, senzomotorických a vzdelávacích. Rovnako ako iné taxonómie, je aj táto štruktúrovaná, čo znamená, že učenie sa na vyššej úrovni je závislé na vedomostiach a schopnostiach na nižšej úrovni. Výhodou Bloomovej taxonómie je motivovať učiteľov zamerať sa na všetky tri okruhy, vytvorením viac komparatívnych foriem vzdelávania. Túto metódu je vhodné používať na osvojovanie učiva pozostávajúceho z kauzálnych vzťahov, na osvojovanie zovšeobecnených pojmov, vzťahov, princípov, zákonov, teórií.

1.2 Zásady aplikácie aktívneho učenia sa vo vyučovacom procese

Z praktických skúseností pedagógov, ktorí už vo väčšej miere uplatňovali moderné, aktivizujúce, menej tradičné metódy učenia, vyplýva, že na začiatku nového prístupu, je zo strany žiakov, či študentov, evidovaný zmätok a prekvapenie. Moje vlastné poznatky to tiež potvrdzujú, aj keď s aktivizujúcimi metódami mám širšie skúsenosti. Prikláňam sa k tvrdeniu, že to determinuje skutočnosť, že v podstate učiaci sa sú zvyknutí na istý spôsob edukácie zo strany „svojho“ učiteľa, a tak sa celkom prirodzene môže stať, že nechápu, o čo vlastne ide, či pôjde. V každom prípade to spôsobuje **zmenu vzťahu** medzi učiteľom a žiakom, lebo už na samotnom počiatku akejkol'vek novej metódy, učiteľ prestáva byť v dominantnom postavení a primäť učiacich sa vstúpiť do pozície partnerstva s pedagógom, respektíve do nezažitej kooperácie s pedagogickou autoritou, nie je jednoduchou záležitosťou.

Kotrba a Lacina (2007), však uvádzajú, že po tomto prekonaní, výuka pomocou aktivizujúcich metód môže okrem iného zlepšiť vzťahy v triede a dokonca i utužiť triedny kolektív, pretože väčšinou uvedené metódy vyžadujú tímovú prácu, kritické myslenie, neobvyklé pozície, zmenu rolí a podobne. Citovaní autori upozorňujú zároveň aj na možnosť zneužitia aktivizujúcich metód vo svoj prospech učiacimi sa, lebo,

navonok sa môže zdať, že takáto forma vyučovania je menej náročná, než klasická. Je potom na učiteľovi, aby usmerňoval aktivizujúce metódy tak, aby čo najskôr žiaci pochopili, že ide o skvalitnenie vyučovacieho procesu a že celý diapazón modernizácie má prispieť k pomoci im, v procese zvládnutia učebnej látky. Je tiež na pedagogickom majstrovstve pedagóga, aby docielil pochopenie u žiakov, že práve aktivita v učení determinuje zvýšenú, intenzívnejšiu činnosť učiaceho sa, či už na základe ich spontánnych záujmov, vnútorného presvedčenia, životných potrieb, či na základe uvedomelého úsilia osvojovať si nové poznatky a skrz nich meniť svoje postoje, názory, spôsob chovania sa.

Kotrba a Lacina (2007,s.54), ďalej píše: „ *Najprv je dôležité stanoviť si a vytýčiť si jasný cieľ – čo chceme pomocou aktivizačnej metódy dosiahnuť, to znamená, určiť vzdelávací, ale aj výchovný cieľ.*“ Z uvedeného logicky vyplýva, že najprv treba vytvoriť akýsi scenár, konkrétny obsah, ktorý bude tvoriť podkladový materiál pre realizovanie novej metódy.

2 PROJEKT ŠTÚROVCI

Predmet: slovenský jazyk a literatúra

Ročník: prvý

Kognitívny cieľ:

- *definovať* termín rytmus a sylabický veršový systém, určiť dĺžku slabičného verša a miesto vnútroveršových prestávok,
- *identifikovať* sylabickú organizáciu verša v akejkoľvek neznámej básni,
- *prečítať* akýkoľvek sylabický verš so správnou rytmickou intonáciou,
- pri ústnej prezentácii aktívne využívať vhodné mimojazykové prostriedky,
- realizovať a vhodne prezentovať projekt.

Afektívny cieľ:

- nadobúdať pozitívny vzťah k jazyku v rámci interkultúrnej komunikácie,
- aplikovať normy a pravidlá, vyjadriť vlastný názor k problematike,
- rešpektovať skupinové pravidlá,
- schopnosť diskutovať o správnosti a odôvodniť uvádzané fakty.

Organizačné formy: individuálna práca, skupinová práca, frontálne vyučovanie

Organizačné metódy: práca s textom, vedecká konferencia

Časová dotácia: 1 vyučovacia hodina

Pomôcky a didaktická technika: súbor úloh pre skupinu A, súbor úloh pre skupinu B, súbor úloh pre skupinu C, počítač, projektor

Projekt bol realizovaný na hodine slovenského jazyka a literatúry v 1. B triede. Cieľom projektu bolo získať informácie o živote a diele troch Štúrovcov – Ľudovít Štúr, Andrej Sládkovič, Samo Chalupka, významných slovenských osobností 19. storočia, ktorí by sa dnes mohli stať vzorom pre mnohých mladých ľudí, pretože svojou aktívnou činnosťou obhajovali slovenský národ. Vypracovaním projektu si žiaci tiež upevnili poznatky o sylabickom veršovom systéme a v konkrétnych literárnych textoch identifikovali znaky tohto veršového systému- združený rým, rovnoslabičnosť, rytmicko-syntaktický paralelizmus, dierézu.

Žiaci pracovali v skupinách, ktoré si utvorili po vzájomnej dohode. Každá skupina mala svojho vedúceho, ktorý niesol zodpovednosť za prácu svojej skupiny. Jeho úlohou bolo mať prehľad o tom, kto na čom pracuje a či sú do projektu zapojení všetci členovia skupiny. Vedúci každej skupiny vyžreboval obálku, v ktorej bol pripravený súbor úloh, ktoré mali žiaci vypracovať v priebehu jedného týždňa. V pracovnej skupine si žiaci rozdelili vypracovanie odpovedí na jednotlivé otázky medzi žiakov – literárnych vedcov. Jeden člen skupiny – informatik, na základe vypracovaných úloh zostavil prezentáciu v PowerPointe. Pri riešení úloh si žiaci sami navrhli postup a na základe získaných poznatkov navrhli riešenie jednotlivých úloh. Výsledok svojej práce prezentovali všetci členovia skupiny pred celou triedou po uplynutí jedného týždňa od zadania úloh na hodine slovenského jazyka a literatúry. Práca žiakov bola ohodnotená známkou.

Pred začatím realizácie projektu boli žiaci oboznámení s presnými pravidlami a kritériami hodnotenia projektu.

2.1 Realizácia projektu

Žiaci sa rozdelili do troch skupín. Pre každú skupinu bolo potrebné vytvoriť súbor úloh. Každý súbor obsahoval tri úlohy:

1. Pripraviť prostredníctvom programu MS Word pexeso s témou Štúrovci ako pomôcka pri upevňovaní učiva o Štúrovcoch - úloha bola modifikovaná pre jednotlivé skupiny podľa konkrétneho predstaviteľa Štúrovcov . Pri plnení úlohy žiaci využili princíp detskej hry, pri ktorej sa hľadajú páry. Jeden druh kartičiek (červené) obsahuje istý druh informácie, napr. termíny, osobnosti. Druhý druh kartičiek (modré) skrývajú definície, diela, konkrétne texty. Kartičky sa rozdadajú tak, aby nebolo vidno ich obsah. Začína študent s modrou kartičkou, ktorá obsahuje text, prečíta ho viackrát za sebou, aby si ho trieda uvedomila. On sám predpokladá, aký pojem sa hľadá. Vyzýva vlastníkov červených kartičiek, aby sa prihlásil ten, ktorý má zodpovedajúci termín. Úlohou tohto študenta je, aby svoj termín tiež zadefinoval (na základe predtým počutého).
2. V programe MS PowerPoint pripraviť prezentáciu učiva s presne stanovenými požiadavkami na informácie, ktoré mali byť odprezentované v časovom rozsahu najviac desať minút. Úlohou žiakov bolo pripraviť aj sprievodný komentár, s ktorým vystúpila celá skupina. Súčasťou prezentácie mala byť aj fixácia novonadobudnutých vedomostí. Jej formu som ponechala na tvorivosti a skúsenostiach žiakov. Využila som tak jeden zo základných znakov projektovej metódy vyučovania – jej otvorenosť, keď žiaci môžu aktívne zasahovať do priebehu projektu, ovplyvňovať jeho ciele, výsledné produkty. Žiaci navrhli, aby súčasťou prezentácie v programe MS PowerPoint bol i obrazový materiál týkajúci sa preberanej témy- Štúrovci.
3. Pripraviť interpretáciu ľubovoľného umeleckého textu jedného z predstaviteľov Štúrovcov. Aj keď s postupom pri interpretácii literárneho textu už boli žiaci oboznámení na hodinách slovenského jazyka a literatúry či už samostatne, v spolupráci so spolužiakmi alebo pod vedením učiteľa si tento postup osvojovali, no napriek tomu aj v tejto úlohe boli presne stanovené požiadavky na informácie, ktoré sa majú v ich interpretácii umeleckého textu objaviť- rovnaká úloha pre všetkých žiakov. Skupiny si vyberali na interpretáciu text predstaviteľa Štúrovcov, o ktorom pripravovali prezentáciu v programe MS PowerPoint v druhej úlohe.

Súbory úloh pre jednotlivé skupiny:

Skupina A

1. Vytvorte pre svojich spolužiakov pexeso s témou Ľudovít Štúr, ktoré posluží ako pomôcka pri upevňovaní učiva o Ľudovítovi Štúrovi. Na tvorbu pexesa použite počítačový program MS Word.
2. Pomocou počítačového programu MS PowerPoint pripravte prezentáciu o Ľudovítovi Štúrovi.

Prezentácia má obsahovať tieto informácie:

- a) aké slovanské meno prijal Ľudovít Štúr - kedy a kde prijal toto meno,
- b) aké jazyky ovládal Ľudovít Štúr - vymenujte aspoň päť jazykov,
- c) kto prebudil u Ľudovíta Štúra záujem o svet Slovanstva,
- d) prečo vyvolali Štúrove prednášky o slovanskej poézii veľký záujem medzi študentmi,
- e) z rodokmeňa Ľudovíta Štúra zistiť, koľko mal súrodencov a ktorí z nich mali ďalších potomkov,
- f) ako sa volajú dve básne, ktoré sú venované Márii Pospíšilovej,
- g) čo patrilo medzi hlavné úlohy Spoločnosti česko-slovenskej,
- h) akým bol Ľudovít Štúr študentom a ako pokračovala jeho ďalšia činnosť v rámci Spoločnosti česko-slovenskej,
- i) prečo sa rozhodlo dvadsaťdva študentov odísť z lýcea,
- j) v ktorom spise obhajoval Ľudovít Štúr nevyhnutnosť spisovného jazyka,
- k) čo je hlavným poslaním Múzea Ľudovíta Štúra v Modre.

Zdrojové lokality, ktoré vám poslúžia ako pomôcka pri vypracovaní úloh, nájdete na nasledujúcich stránkach:

- ⊙ <http://www.muzeum.sk/?obj=muzeum&ix=mls>
- ⊙ <http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=1759>
- ⊙ <http://zlatyfond.sme.sk/autor/53/Ludovit-Stur/>
- ⊙ <http://www.ludovitstur.estranky.sk/clanky/basnik.html>
- ⊙ <http://osobnosti-slovenska.webgarden.cz/ludovit-stur-otec-slovenciny/ludovit-stur-2.html>
- ⊙ http://www.mojevideo.sk/video/6b89/ludovit_stur.html
- ⊙ <http://www.stur.sk/>

Pripravte fixáciu novonadobudnutých vedomostí, ktorá bude súčasťou vami pripravenej prezentácie.

3. Urobte rozbor ľubovoľného básnického textu Ľudovíta Štúra. Text básne nájdete na <http://zlatyfond.sme.sk>. Text básne musí tvoriť jednu zo snímok prezentácie v programe MS PowerPoint. Samotný rozbor vypracujte v programe MS Word.

Pri interpretácii básne postupujte podľa týchto krokov:

- a) zamyslenie nad nadpisom – záverom básne,
- b) významové jadro básne,
- c) motívy básne a ústredný motív básne,
- d) kľúčové slová(verše) básne,
- e) kompozícia básne z hľadiska účasti/ neúčasti básnického subjektu a z hľadiska tematického,
- f) vonkajšia kompozícia básne,
- g) jazykové prostriedky,
- h) rým a veršový systém.

Skupina B

1. Vytvorte pre svojich spolužiakov pexeso s témou Andrej Sládkovič, ktoré poslúži ako pomôcka pri upevňovaní učiva o Andrejovi Sládkovičovi. Na tvorbu pexesa použite počítačový program MS Word.

2. Pomocou počítačového programu MS PowerPoint pripravte prezentáciu o Andrejovi Sládkovičovi.

Prezentácia má obsahovať tieto informácie:

- a) aké je vlastné meno Andreja Sládkoviča,
- b) koľkých súrodencov mal Andrej Sládkovič,
- c) vymenujte aspoň štyri mestá, v ktorých sa Andrej Sládkovič vzdelával,
- d) vymenujte najvýznamnejšie básnické skladby Andreja Sládkoviča,
- e) v ktorom roku spoznal Andrej Sládkovič Marínu Pišlovú,
- f) ako sa nazýva významná slovenská kultúrna ustanovizeň, ktorej zakladajúcim členom bol Andrej Sládkovič,
- g) charakterizujte „Sládkovičov chodník“,
- h) v ktorej obci nájdeme lipu, ktorú podľa legendy zasadil Andrej Sládkovič,
- i) v ktorom slovenskom meste mladí ľudia symbolicky zamykajú svoju lásku,
- j) aký citát je umiestnený na pamätnom dome Maríny Pišlovej,
- k) uveďte aspoň päť informácií o Maríne Pišlovej.

Zdrojové lokality, ktoré vám poslúžia ako pomôcka pri vypracovaní úloh, nájdete na nasledujúcich stránkach:

- ⊙ <http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=58752>
- ⊙ <http://www.zlatyfond.sme.sk/autor/64/Andrej-Sladkovic>
- ⊙ <http://www.icbb.sk/slادkovicov-chodnik.phtml?id3=74242>
- ⊙ <http://julo.horehron.sk/node/10>
- ⊙ <http://zaujimavosti.net/cestovanie-travel/rodny-dom-slادkovicovej-mariny-v-stiavnici-je-cielom-zamilovanych/>
- ⊙ <http://www.banskastiavnica.sk/navstevnik/banicke-dedicstvo-a-historia/pamiatky/hrob-mariny.html>

Pripravte fixáciu novonadobudnutých vedomostí, ktorá bude súčasťou vami pripravenej prezentácie.

3. Urobte rozbor ľubovoľného básnického textu Andreja Sládkoviča. Text básne nájdete na <http://zlatyfond.sme.sk>. Text básne musí tvoriť jednu zo snímok prezentácie v programe MS PowerPoint. Samotný rozbor vypracujte v programe MS Word.

Pri interpretácii básne postupujte podľa týchto krokov:

- a) zamyslenie nad nadpisom – záverom básne,
- b) významové jadro básne,
- c) motívy básne a ústredný motív básne,
- d) kľúčové slová(verše) básne,
- e) kompozícia básne z hľadiska účasti/ neúčasti básnického subjektu a z hľadiska tematického,
- f) vonkajšia kompozícia básne,
- g) jazykové prostriedky,
- h) rým a veršový systém.

Skupina C

1. Vytvorte pre svojich spolužiakov pexeso s témou Samo Chalupka, ktoré poslúži ako pomôcka pri upevňovaní učiva o Samovi Chalupkovi. Na tvorbu pexesa použite počítačový program MS Word.
2. Pomocou počítačového programu MS PowerPoint pripravte prezentáciu o Samovi Chalupkovi.

Prezentácia má obsahovať tieto informácie:

- a) kde a kedy sa narodil Samo Chalupka, aké bolo jeho rodinné zázemie,
- b) aké školy Samo Chalupka navštevoval,
- c) ako sa nazýva štúrovský spolok, ktorého členom bol Samo Chalupka ,
- d) aký je nápis na náhrobnom kameni Sama Chalupku,
- e) charakterizujte hrdinov Chalupkových básní,
- f) prezentujte spolužiakom klasickú a modernú interpretáciu básne Mor ho!,
- g) odkiaľ prevzal Samo Chalupka pokrik Mor ho!,
- h) ktorí ďalší členovia rodiny sa venovali literárnej činnosti,
- i) aký osud postihol manželku menovca Sama Chalupku,
- j) koľko rokov pôsobil Samo Chalupka a jeho otec v kňazskom úrade,
- k) komu odkázal Samo Chalupka svoj majetok.

Zdrojové lokality, ktoré vám poslúžia ako pomôcka pri vypracovaní úloh, nájdete na nasledujúcich stránkach:

- ⊙ http://sk.wikipedia.org/wiki/Samo_Chalupka
- ⊙ <http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=1727>
- ⊙ <http://www.youtube.com/watch?v=okwrTIO6UTk>
- ⊙ <http://www.youtube.com/watch?v=5KCse2zSzII>
- ⊙ <http://kebisek.blog.sme.sk/c/260648/S-Chalupka-zmenil-sarmatske-mar-ha-na-slovenske-mor-ho.html>
- ⊙ http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2012/februar/48.pdf

Pripravte fixáciu novonadobudnutých vedomostí, ktorá bude súčasťou vami pripravenej prezentácie.

3. Urobte rozbor ľubovoľného básnického textu Andreja Sládkoviča. Text básne nájdete na <http://zlatyfond.sme.sk>. Text básne musí tvoriť jednu zo snímok prezentácie v programe MS PowerPoint. Samotný rozbor vypracujte v programe MS Word.

Pri interpretácii básne postupujte podľa týchto krokov:

- a) zamyslenie nad nadpisom – záverom básne,
- b) významové jadro básne,
- c) motívy básne a ústredný motív básne,
- d) kľúčové slová(verše) básne,
- e) kompozícia básne z hľadiska účasti/ neúčasti básnického subjektu a z hľadiska tematického,
- f) vonkajšia kompozícia básne,
- g) jazykové prostriedky,

h) rým a veršový systém.

2.2 Prezentácia a hodnotenie projektu

Úlohou práce jednotlivých skupín bolo pripraviť výstup, ktorý by obsahoval splnenie všetkých zadaní zo súboru úloh vyžrebovaných samotnými žiakmi v predchádzajúcej etape projektu. Súčasťou tohto výstupu boli nielen už spomínané prezentácie informácií z literárneho učiva (Štúrovci) pripravené v programe MS PowerPoint, ale aj príprava pexesa s témou učiva pre svojich spolužiakov (žiaci ho mali pripraviť pomocou počítačového programu Ms Word).

Práca žiakov v druhej úlohe, prezentácie informácií z literárneho učiva (Štúrovci) pripravené v programe MS Powerpoint, bola hodnotená podľa nasledujúcej tabuľky:

Tabuľka 1 Hodnotenie

úroveň riešenia	nesplnené	nízka úroveň	možnosti zlepšenia	splnené bez chýb	vzorové riešenie
bodové hodnotenie	0	1-3	4-6	7-9	10
rozdelenie úloh v skupine a komunikácia	nijaké	závažné nedostatky v komunikácii	menšie nedostatky v komunikácii	dobrá spolupráca v rámci skupiny	vynikajúce
zvládnutie individuálnych úloh	nijaké	slabé	priemerné	dobré	vynikajúce
rozsah a kvalita spracovaných informácií	neodovzdané	malé množstvo a nízka kvalita informácií	postačujúce množstvo informácií priemernej kvality	bez väčších nedostatkov	vynikajúca
technická a vizuálna stránka výstupu	neodovzdané	slabá	Priemerná	dobrá	vynikajúca
prezentácia výsledkov	nepripravená	nepresvedčivé vystupovanie	málo zaujímavá prezentácia	bez väčších nedostatkov	vynikajúca

Prameň: vlastný archív

Záverečné odporúčania

Využitie projektu na hodine slovenského jazyka a literatúry pri preberaní témy Štúrovci a sylabický veršový systém sa mi osvedčilo, lebo:

- táto aktivita bola pre žiakov zaujímavá, pretože IKT sú každodennou súčasťou ich života,
- splnením úloh si žiaci rozšírili rozsah vedomostí o Štúrovcoch,

- kombinácia individuálnej a skupinovej práce prispeli k tomu, že si žiaci začali viac uvedomovať, aký dopad má ich individuálna práca na celkový výsledok skupinovej práce,
- uvedomenie si vlastnej zodpovednosti za vyriešenie čiastkovej úlohy viedlo k zodpovednejšiemu prístupu k práci aj u menej snaživých žiakov,
- žiak neprijímal informácie pasívne, ale vlastnou iniciatívou – žiak pracoval, premýšľal, rozprával, tvoril,
- žiaci si vyskúšali prácu v skupine a naučili sa výsledky svojej práce prezentovať pred publikom.

V zadaní prvej úlohy odporúčam uviesť presný počet kartičiek pexesa, ktoré majú žiaci vytvoriť, lebo vznikol veľký nepomer vo výsledkoch práce jednotlivých skupín.

Pri výslednej prezentácii projektov boli nedostatky pri grafickom spracovaní prezentácií. Niektoré skupiny mali v prezentáciách veľa textu a zvolili nevyhovujúcu veľkosť písma a farebné pozadie, preto odporúčam pred realizáciou projektu požiadať kolegov informatikov o pomoc pri zopakovaní základných pravidiel pri tvorbe prezentácií. Pri ústnom prejave žiaci nedodržiavali správnu artikuláciu a spisovnú výslovnosť a problém im robilo aj dodržiavanie suprasegmentálnych javov. Pri práci s vecným textom sa v niektorých skupinách objavil problém so stručným reprodukováním textu. Pri práci s umeleckým textom v tretej úlohe mali žiaci problém s vyhľadávaním a určovaním umeleckých jazykových prostriedkov, preto odporúčam v znení tretej úlohy doplniť odkaz na zdroj, ktorý by žiakom pomohol pri určovaní umeleckých jazykových prostriedkov.

3 SKUPINOVÉ VYUČOVANIE

Metóda skupinového vyučovania podporuje aktívne vyučovanie. Žiaci spolupracujú v pracovných skupinách, v ktorých sa aktívne učí. Zároveň sa rozvíjajú kompetencie žiaka k učeniu, k riešeniu problémov, personálne, sociálne, komunikačné. Aj keď žiaci pracujú v skupinách, ich osobný prínos je dobre viditeľný. Metóda skupinového vyučovania sa môže využiť v rôznych fázach vyučovacieho procesu. Pri práci sa dodržiavajú stanovené pravidlá pre prácu v skupine, ktoré si žiaci spoločne vytvorili.

3.1 Praktické vytvorenie základných pravidiel pre prácu v skupine

Pri vytváraní pravidiel pre prácu v skupine som využila postup podľa Sitnej (2009). Pravidlá práce tvorili žiaci sami podľa nižšie popísanej metódy. Stanovenie základných pravidiel trvalo približne 35 minút.

Žiakov som rozdelila do skupín po šiestich žiakoch. Každá skupina si zvolila svojho koordinátora a pracovala samostatne. Najprv pracoval každý žiak sám. Na dva odpoved'ové lístky napísal zásady, ktoré považoval pre prácu v skupine za dôležité. Žiak uviedol aj dôvody výberu svojich pravidiel (približne 5 minút). Po uplynutí stanoveného času položili žiaci svoje poskladané odpoved'ové lístky do stredu lavice a následne ich premiešali. Koordinátor postupne čítal jednotlivé názory a skupina diskutovala o ich zmysle a význame pre prácu v skupine. Vždy po zoznámení sa s názorom a po jeho prediskutovaní sa skupina rozhodla, či s ním súhlasí. Ak názor odsúhlasili a prijali, napísali ho na hárok papiera.

Po ukončení práce v skupinách a zapísaní všetkých odsúhlasených pravidiel na hárok papiera som vyzvala žiakov, aby koordinátori jednotlivých skupín odprezentovali ich pravidlá. Koordinátori postupne čítali pravidlá, ktoré vytvorila ich skupina a spoločne so všetkými ostatnými skupinami o nich diskutovali. Ak pravidlo odsúhlasili všetci žiaci triedy, bolo napísané na flitchartový hárok. Žiaci po spoločnej diskusii odsúhlasili 8 pravidiel.

Odsúhlasené pravidlá sa následne stali záväznými pre prácu v skupinách. Sú vyvesené v triede a používajú sa pravidelne pri práci v skupinách.

Využitie opísanej metódy pri utváraní pravidiel pre prácu v skupine sa mi osvedčilo, lebo pravidlá si žiaci vytvorili sami , vyjadrujú teda zásady a pravidlá, ktoré žiakom vyhovujú. Svoj názor mohli vyjadriť aj žiaci, ktorí majú problém vyjadrovať sa pred triedou verejne. Pri využití tejto metódy odporúčam učiteľovi vymedziť si na prácu jednu vyučovaciu hodinu. Ja som predpokladala , že žiaci vytvoria pravidlá v časovom limite 20 minút. Keďže sa na niektorých pravidlách nevedeli zhodnúť, potrebovali na diskusiu viac času, aby dospeli k názoru, ktorý bol prijateľný pre všetkých.

3.2 Vedecká konferencia - Jazyk a reč

Predmet: slovenský jazyk a literatúra

Ročník: prvý

Kognitívny cieľ:

- vysvetliť rozdiel medzi národným, cieľovým, cudzím, úradným (štátnym) jazykom a jazykmi národnostných menšín a dokáže vysvetliť ich základné funkcie,
- poznať jazykovedné disciplíny, ktoré skúmajú zvukovú a písomnú podobu reči, a ich základné jednotky

Afektívny cieľ:

- argumentovať, zhrnúť a vyjadriť závery v rôzne veľkých skupinách,
- záujem o prospech celej skupiny a jej dobrých výsledkov,
- adekvátne reagovať na hodnotenie svojho vystupovania, prijímať rady a kritiku,
- nepodľahnúť predsudkom a stereotypom v prístupe k iným.

Organizačné formy: individuálna práca, skupinová práca, frontálne vyučovanie

Organizačné metódy: brainstorming, práca s textom, aktivizujúca metóda- vedecká konferencia

Časová dotácia: 1 vyučovacia hodina

Pomôcky a didaktická technika: učebnica Slovenský jazyk pre 1.-4. ročník stredných škôl

Metodický postup:

Vyučovaciu hodinu som začala brainstormingom, ktorým som chcela zistiť poznatky žiakov o jazyku. Na tabuľu som napísala slovo jazyk. Vybrala som spomedzi žiakov zapisovateľa, ktorý zapisoval odpovede žiakov na tabuľu. Vyzvala som žiakov, aby voľne uvádzali svoje poznatky a názory. Žiaci pracovali samostatne a vyjadrovali sa postupne tak, ako sa im názory vynárali v mysli. Žiak, ktorý chcel vyjadriť svoj názor sa prihlásil a čakal na môj pokyn, jeho názor bol potom zapísaný na tabuľu. Zapisovateľ zapisoval návrhy žiakov tak, ako boli povedané. Žiakov som povzbudzovala, usmerňovala som priebeh témy a sledovala som čas. Tento spôsob práce poskytol žiakom, najmä tým pomalším, dostatok času na vyjadrenie názorov. Práca touto metódou trvala približne päť minút.

Po úvodnom brainstormingu nasledoval rozhovor so žiakmi o motivačnom citáte, ktorý bol napísaný na tabuli. „Ó, mojej matky reč je krásota.“ (P. O. Hviezdoslav). Potom nasledovala riadená diskusia o reči. Trvanie diskusie približne 5 minút.

Vyučovacia hodina ďalej prebiehala formou vedeckej konferencie, na ktorej sa žiaci zúčastnili ako členovia jednotlivých profesijných tímov a ako prednášajúci. Žiaci boli rozdelení do štyroch päťčlenných skupín, ktoré si utvorili na základe vyžrebovaných čísel. Každá skupina mala pridelenú konkrétnu tému z učebnice Slovenský jazyk pre 1.-4. ročník stredných škôl. 1. skupina- učebnica strana 7- 8 (jazyk, reč, základné funkcie jazyka), 2. skupina-učebnica strana 8- 9 (sémantický trojuholník, materinský jazyk, cieľový jazyk, cudzí jazyk), 3. skupina- učebnica strana 11-12 (jazyk a moderná jazykoveda, jazykové roviny jazyka a jazykovedné disciplíny), 4. skupina- učebnica strana 12-14 (spisovný jazyk, štandardná forma národného jazyka a nárečia). Žiaci si

v skupinách rozdelili úlohy, študovali a získavali podklady k danej téme, aktívne spolupracovali a spracúvali získaný materiál na flitchartové hárkky. Práca v skupinách pri spracovaní pridelenej témy trvala približne 10 minút.

V druhej časti hodiny jednotlivé skupiny expertov na danú konkrétnu problematiku prezentovali výsledky svojej kooperatívnej činnosti. Ostatní žiaci sledovali priebeh konferencie, robili si poznámky k danej problematike a zapisovali si otázky do diskusie. Po ukončení prezentácie každej z expertných skupín sa uskutočnila krátka diskusia s otázkami, ktoré si žiaci v priebehu konferencie pripravili. V závere hodiny si žiaci individuálne overili svoje získané poznatky formou krátkeho autotestu, ktorý som zobrazila dataprojektorom.

Tabuľka 2 Autotest

		Áno	Nie
1.	Reč je systém ustálených znakov a pravidiel.		
2.	Jazyk je konkrétne využitie reči v komunikácii.		
3.	Základnou funkciou jazyka je komunikatívna funkcia.		
4.	Cieľovým jazykom pre Slováka žijúceho v Maďarsku je slovenčina.		
5.	Tvarovú rovinu jazyka označujeme aj pojmom morfológická rovina.		
6.	Nárečie patrí k subštandardnej forme jazyka.		
7.	Esperanto je prirodzený jazyk.		
8.	Sémantický trojuholník vyjadruje vzťah medzi objektívnou skutočnosťou a jej pomenovaním.		
9.	Príručka slovenského pravopisu je základnou kodifikačnou príručkou.		
10.	Nárečia sú súčasťou nášho národného jazyka.		

Prameň: vlastný archív

Správne odpovede: 1. Nie, 2. Nie, 3. Áno, 4. Nie, 5. Áno, 6. Áno, 7. Nie, 8. Áno, 9. Nie, 10. Áno

Jednotlivé skupiny boli v závere hodiny za svoj výkon na vyučovacej hodine hodnotené ako celok konkrétnym počtom bodov, ktoré potom boli rovnakým dielom pridelené každému členovi konkrétnej skupiny.

Záverečné odporúčania

Využitie tejto metódy na hodine slovenského jazyka a literatúry pri preberaní témy Jazyk a reč sa mi osvedčilo, lebo:

- žiaci mali priestor pre konkrétnu činnosť, samostatné úvahy, rozhodovanie a riešenie problémov,
- nadobúdanie nových poznatkov prebiehalo názorne, vlastnou činnosťou,
- žiaci priamo v praxi uplatňovali zákonitosti rétoriky, zásady ústneho prejavu,
- umožnila prirodzenou cestou prebudiť záujem žiakov o odborný text v učebnici, a tak ich motivovať k ďalšiemu vzdelávaniu,
- žiakom aspoň trochu zatriktívnila tému.

3.2 Snowballing - Vetné členy

Predmet: slovenský jazyk literatúra

Ročník: prvý

Kognitívny cieľ:

- zdôvodniť vzťah medzi členmi skladov vo vete na základe ich funkcie,
- vysvetliť funkciu prísudku, podmetu, predmetu, príslovkového určenia a prívlastku vo vete.

Afektívny cieľ:

- reagovať, aktívne spolupracovať vo výučbe,
- schopnosť vyhodnocovať informácie,
- presvedčať o pravdivosti uvádzaných argumentov.

Organizačné formy: individuálna práca, skupinová práca, frontálne vyučovanie

Organizačné metódy: brainstorming, práca s textom, aktivizujúce metódy - snowballing, to si myslím ,

Časová dotácia: 1 vyučovacia hodina

Pomôcky a didaktická technika: učebnica Slovenský jazyk pre 1.- 4. ročník stredných škôl, pojmová mapa, sada lístkov s vetami na určovanie vetných členov, dataprojektor

Metodický postup:

Na predchádzajúcej hodine som žiakom zadala domácu úlohu- opakovať poznatky o vetných členoch podľa učebnice Slovenský jazyk pre 1.- 4. ročník stredných škôl, strana 141-151. Hodinu som začala metódou snowballing (snehová guľa). Táto skupinová vyučovacia metóda sa odlišuje od ostatných skupinových metód tým, že sa začína od jednotlivca. Ďalej už pokračuje formou skupinovej práce v postupne sa zväčšujúcich, „nabaľujúcich sa“ skupinách.

Každému žiakovi som rozdala materiál – slepú pojmovú mapu o vetných členoch. Žiakov som oboznámila s ich úlohou – doplniť chýbajúce pojmy do pojmovej mapy. Stanovila som čas pre jednotlivé fázy (päť minút). Po skončení individuálnej práce vytvorili žiaci dvojicu so spolusediacim žiakom. Pracovali na rovnakej úlohe, ale museli sa dohodnúť na jednotnom doplnení chýbajúcich pojmov. Diskutovali o svojich názoroch, argumentovali, nakoniec sa museli dohodnúť. Utvorené dvojice sa spojili do štvoríc a tie pokračovali v práci ako predošlé menšie skupiny. Potom si v skupine zvolili hovorcu, ktorý prezentoval výsledky práce štvorčlennej skupiny pred celou triedou, a pozorovateľa, ktorý zhodnotil priebeh práce v skupine .

Potom som zhodnotila výsledky práce jednotlivých skupín, diskutovala som so žiakmi o niektorých odlišnostiach a nejasnostiach.

Vyučovacia hodina ďalej pokračovala metódou To si myslím. Táto metóda posilňuje schopnosti triediť a klasifikovať. Základným cieľom tejto metódy je rozvoj schopnosti hľadať spoločné znaky a triediť zadané pojmy a javy do spoločných skupín.

Žiaci pracovali v dvojiciach so svojim spolusediacim. Každá dvojica dostala rovnakú sadu lístkov (Tabuľka 3). Na každom lístku bola uvedená iná veta s podčiarknutým slovom. Úlohou žiakov bolo priradiť vetu na základe podčiarknutého slova k správne vetnému členu- podmetu, prísudku, zhodnému prívlastku, nezhodnému prívlastku, predmetu a príslovkovému určeniu. Žiaci pracovali vo dvojiciach pätnásť minút. Po ukončení práce si žiaci správnosť odpovedí overili podľa kľúča správnych odpovedí, ktorý som mala pripravený na snímke v prezentácii.

V závere hodiny žiaci zhodnotili prácu doplnením nedokončených výpovedí, ktoré sa týkali konkrétnej hodiny:

1. Myslím si, že .....
2. Potešilo ma, že .....
3. Prekvapilo ma, že .....
4. Cítil som sa .....

Tabuľka 3 To si myslím

Na starej <u>dlážke</u> sa objavilo veľa škvŕn.
Existuje viac hypotéz o príčinách <u>vyhynutia</u> dinosaurov.
O námorných <u>objavoch</u> sme už čítali veľa zaujímavostí.
Chceme sa stretnúť so známymi športovcami <u>Slovenska</u> .
Predstavenie sa odohrávalo vo veľkolepom <u>priestore</u> .
Známy plavec vyhral už štvrté <u>majstrovstvá</u> .
Ochrancovia <u>prírody</u> sa postarali o pomoc žabám pri migrácii.
Z <u>koľkých</u> predmetov budeš robiť skúšky?
Môj strýko <u>sa stal zástupcom</u> riaditeľa.
Turistické trasy sa označujú <u>rôznymi</u> farbami.
Hnevala sa naňho kvôli <u>včerajšku</u> .
O vysokoškolské <u>štúdium</u> prejavili veľký záujem.
<u>Onedlho</u> sa splní tvoj veľký sen.
<u>List</u> doručil poštár včas.
Rodičia <u>by sa mali často venovať</u> svojim deťom.
O Petrovi počula <u>od kamarátov</u> veselé historky.
Laboranti preskúmajú príčiny <u>odumierania</u> buniek.
<u>Múdrejší</u> má vždy navrch
<u>Pracovať</u> je jeho povinnosť.
<u>Klamať</u> sa nevypláca
<u>Museli sme sa vrátiť</u> okolo ôsmej.
Rozhovor <u>pošepky</u> nikoho nerušil.
<u>Ktosi</u> zazvonil pri dverách.
Páčila sa mi jeho vôľa <u>uzdraviť sa</u> .
Cesta <u>lesom</u> je teraz nebezpečná
Prihlášku do školy napísal <u>na počítači</u> .
Všetko pre ňu robí <u>z lásky</u> .

Zlé sa zlým hojí.
Nad ránom ich budil štekot <u>psov</u> .
Nad pracovným stolom <u>mu</u> visí mapa

Prameň: vlastný archív

Záverečné odporúčania

Využitie tejto metódy na hodine slovenského jazyka a literatúry pri preberaní témy Jazyk a reč sa mi osvedčilo, lebo:

- sa u žiakov rozvíjala schopnosť zrozumiteľne a súvisle formulovať svoje myšlienky,
- členovia skupiny si vzájomne odovzdávali poznatky a spoločne ich posudzovali,
- rozvíjala schopnosť počúvať, klásť otázky a obhajovať svoj názor.

Pri práci s aktivitou To si myslím, mali žiaci problém so zaradením slova klamať k vetnému členu, lebo im formou neurčitku slovesa evokovalo prísudok. Žiaci sa museli viac potrápiť aj s určovaním nezhodného prívlastku.

3.4 Návštevníci – slovné druhy

Predmet: slovenský jazyk literatúra

Ročník: prvý

Kognitívny cieľ:

- aplikovať teoretické poznatky o ohybných slovných druhoch v praktických cvičeniach,
- charakterizovať ohybné slovné druhy.

Afektívny cieľ:

- reagovať, aktívne spolupracovať vo výučbe,
- schopnosť vyhodnocovať informácie,
- presvedčať o pravdivosti uvádzaných argumentov.

Organizačné formy: skupinová práca, individuálna práca

Organizačné metódy: skupinová metóda – aktivizujúca metóda - Návštevníci

Časová dotácia: 1 vyučovacia hodina

Pomôcky a didaktická technika: tabuľka s úlohami, flitcharty s úlohami

Metodický postup:

V úvode hodiny si žiaci individuálne zopakovali svoje poznatky o ohybných slovných druhoch v pripravenej tabuľke (Tabuľka 4- Ohybné slovné druhy) a samostatne vyplňali stĺpec áno, nie. Po vyplnení tabuľky sme diskutovali o riešení jednotlivých úloh. Tejto motivačnej časti sme venovali približne 5 minút.

Tabuľka 4 Ohybné slovné druhy

	Áno	Nie
<i>Pomnožné podstatné mená zakončené na -y sa skloňujú podľa vzoru dub a žena.</i>		
Podstatné meno <i>sen</i> je konkrétne.		
<i>Zvieracie podstatné mená mužského rodu sa v jednotnom čísle skloňujú podľa vzoru chlap.</i>		
<i>Tvary osobných zámen ty, vy píšeme v listoch s veľkým začiatočným písmenom.</i>		
<i>Základná číslovka tri sa skloňuje podľa vzoru päť.</i>		
Sloveso <i>volajúci</i> je v tvare činného prídavia prítomného.		
Samostatne stojaca <i>číslovka sto</i> sa skloňuje podľa vzoru mesto.		
Zámenom <i>aký, -á, -é</i> sa spytujeme na určenie osoby alebo veci.		
<i>Prídavné meno dobrý</i> má pravidelné stupňovanie.		
Pri vzore <i>pávi</i> dochádza k porušovaniu pravidla o rytmickom krátení.		

Prameň: vlastný archív

Následne sa žiaci rozdelili do piatich skupín: červená, modrá, čierna, zelená, žltá a pracovali metódou skupinovej práce Návštevníci. Skupiny boli pomenované podľa farieb, ktorými skupiny dopĺňali svoje poznatky na flitcharty. Týmto spôsobom sa mohla v záver hodiny rozlíšiť práca jednotlivých skupín na návštevných miestach.

Na každom z vybraných návštevných miest som umiestnila flitchart s vymedzenými pracovnými úlohami, ktoré boli zamerané na ohybné slovné druhy a predovšetkým na precvičenie problémových javov, ktoré s nimi súvisia. Každé skupine som pridelať jednotlivé návštevné miesta, vysvetlila som spôsob práce, aké výsledky sa očakávajú. Na každom stanovišti pracovala skupina približne päť minút. Po uplynutí vymedzeného času sa žiaci presunuli v smere hodinových ručičiek k vedľajšiemu návštevnému miestu. Jeden z členov skupiny zostal na návštevnom mieste v úlohe hostiteľa a poskytol novej skupine základné informácie o výsledkoch práce domovskej skupiny, potom noví návštevníci pokračovali v práci, dopĺňali a pripomienkovali informácie.

Pri zápise na flipchart každá skupina zapisovala svoje doplnenia pridelenou farbou. Ak s vypracovanou úlohou súhlasili, použili značku +, ak s daným tvrdením nesúhlasili, použili značku - a dopísali svoje tvrdenie. Po uplynutí stanoveného času sa skupiny návštevníkov opäť vymenili. Na stanovišti zostal opäť hostiteľ, ale iný ako pri prvej výmene. Pôvodný hostiteľ pokračoval v práci s druhou skupinou. Týmto spôsobom žiaci pracovali až do doby, než sa opäť dostali na svoje pôvodné stanovište. Tu si preštudovali doplnený záznam, zistili, ktoré informácie boli doplnené. V závere hovorca každej skupiny zhodnotil výsledky na pôvodnom stanovišti.

Žiaci zhodnotili prácu v skupinách, porovnali obtiažnosť práce na jednotlivých stanovištiach, oboznámili ostatných so svojimi pocitmi zo spolupráce.

V závere som zhodnotila prácu jednotlivých skupín podľa pripravených kritérií – úroveň spolupráce, schopnosť práce v meniacich sa skupinách, odborné znalosti. S týmito kritériami boli žiaci oboznámení v úvode aktivity.

Záverečné odporúčania

Túto metódu práce odporúčam použiť pri zisťovaní poznatkov o určitej téme, či už na začiatku tematického celku, alebo pri opakovaní získaných vedomostí. Výsledky práce mi poskytli informáciu o zvládnutí problémových javov o ohybných slovných druhoch a umožnili mi pripraviť si na ďalšiu vyučovaciu hodinu precvičenie javov, ktoré robili žiakom najväčšie problémy. Z vypracovaných úloh som zistila, že žiaci majú väčšie problémy so skloňovaním podstatných mien mužského rodu zakončených na -er a -el, s nominatívom plurálu zložených zámen, napríklad ktorísi, akísi. Žiaci použitie tejto metódy hodnotili kladne. Ako nedostatok uvádzali väčšiu hlasitosť pri práci niektorých skupín.

ZÁVER

Cieľom tejto OPS bolo poukázať na možnosti využitia aktivizujúcich metód pri vyučovaní slovenského jazyka a literatúry na strednej škole. Žiaci boli aktivizujúcimi metódami zapájaní do osvojovania vedomostí o sylabickom veršovom systéme, jazyku a reči, vetných členoch, slovných druhoch.

Pripraviť si hodinu s aktivizujúcimi metódami tak, aby korešpondovala s cieľom hodiny, nie je ľahké. Môžem však konštatovať, že aktivizujúce metódy by mali byť súčasťou edukačného procesu aj na strednej škole. Je ich možné využiť v motivačnej a expozičnej časti hodiny, dajú sa však prepojiť aj s prácou v učebnici. Z aktivít, ktoré som využila v praxi, konštatujem, že pre žiakov strednej školy sú najzaujímavejšie tie, ktoré im umožňujú vzájomne spolupracovať, vytvárať spoločný výsledok práce a vyjadrovať svoje názory.

Napriek náročnosti prípravy zo svojej osobnej skúsenosti overenej v praxi odporúčam zaradiť do vyučovania slovenského jazyka a literatúry na strednej škole aktivizujúce metódy. Sú pre žiakov veľkou motiváciou a podporujú v nich rozvoj tvorivého a kritického myslenia. Aktivity, ktoré som opísala v tejto OPS sú pre žiakov zaujímavé a pomáhajú im pri osvojovaní si nových poznatkov zo slovenského jazyka a literatúry. Odporúčam ich preto využívať aj svojim kolegom.

Na základe vlastných skúseností súhlasím so súčasnými teoretickými didaktickými zásadami a doporučujem na hodinách slovenského jazyka a literatúry:

- odkloniť sa v čo najväčšej miere od štandardu klasického vyučovania,
- používať metódy otvoreného vyučovania a metódu didaktických hier,
- uplatňovať aktívne vyučovanie - vyučovanie v situáciách reálneho života podľa hesla: „Čo človek zažije, to si zapamätá najdlhšie,“ vrátane besied, dialógov, súťaží, kvízov, dramatizácie, simulácií životných situácií, exkurzií, vychádzok a tematicky orientovaných výletov,
- motivovať žiakov k aktívnemu učeniu sa tak, aby pociťovali potrebu celoživotného vzdelávania sa.

Budem rada, keď moje skúsenosti budú pre mojich kolegov inšpiráciou a pomôžu im. Tieto odporúčania chápem v intenciách myšlienky o tom, aby sme školu netvorili pre študentov, ale aby sme tvorili školu spolu so študentmi.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. HRMO, R. A KOL. 2005. Didaktika technických predmetov. 1. vydanie. STU, Bratislava. 2005. ISBN: 80-227-2191-3
2. KALHOUS, Z., OBST, O. 2002. Školní didaktika. 2. vydanie. Portál, Praha. 2002. ISBN: 987-80-7367-571-4
3. KOTRBA, T., LACINA, L. 2007. Praktické využití aktivizačních metod ve výuce. 1. vydanie. Společnost pro odbornou literaturu, Brno. 2007. ISBN 978-80-87029-12-1
4. SITNÁ, D. 2009. Metódy aktivního vyučování. 1. vydanie. Portál, Praha. 2009. ISBN: 978-80-7367-246-1
5. TUREK, I. 2004. Inovácie v didaktike. 1. vydanie. Metodicko – pedagogické centrum, Bratislava. 2004 ISBN: 80-8052-188-3